

Jouko Jauhiainen

Riitan kanssa

Riitan kanssa
© Jouko Jauhiainen

Kannen kuva: Lasse Riikonen
Ulkoasu: R. Penttinen
Kustantaja: Mediapinta, 2011

ISBN 978-952-235-399-3

Sisällys

PROLOGI	9
1. Iäisyyden portilla	9
I OSA VAPPUHEILA	15
2. Huhtikuu 1968	17
3. Ja sitten	21
4. Näytille Riitan kotiin	25
5. Vappu 1968	30
6. Lauttasaaren siirtolapuutarhamökissä	33
7. Käärme kallio	36
II OSA JUHANNUSHEILA	39
8. Ehtolaiskurssit	41
9. Odotus	45
10. Juhannus Runnilla	47
11. Nasti ja Helenan hauki	53
12. Rakkausruno	58
13. Leikkuupuumurin varjossa	61
III OSA KIHLAUS	67
14. Työn haussa Lahdessa	69
15. Saimaankadun asunto	72
16. Launeen kokeiluperuskoulun yläaste	75
17. Opettajainkokous	79
18. Monenlaista säteilyä	81
19. Ryhmätyö	83
20. Viikonloppu Lahdessa	86
21. Meksikon olympialaiset	89
22. Kihlaus	91
23. Joenrannan ruusun kiulukat	94
24. Psykiatri	97
25. Myrkkykakku	99

26. Avanto Mukkulassa	103
27. Hautajaiset ja häät	107
IV OSA KAIKKI OPPIVAT KAIKEN	109
28. Viisauden hampaat	111
29. Lineaarisuus on suoraviivaisuutta	115
30. Salpausselän kisat.....	117
31. Delilah	120
32. Joukko-oppi on toisen turma,	122
mutta Leenan onni.....	122
33. Kouluhallituksen ylitarkastaja.....	125
34. Sota-ajan häät	128
34. Lausunto kouluhallitukselle	132
35. Kaikki oppivat kaiken	135
36. Esa konekirjoittajana	139
37. Toisenlainen vappu.....	141
38. Flunssa.....	144
39. Pois tieltä risut ja männynkävyt	147
40. Kasin tytöt	149
V OSA KESÄ 1969	153
41. Rankametsässä	155
42. Runnin juhannusjuhla.....	159
43. Kaivo kammarin keskellä.....	167
44. Kilpakosijat	169
45. Hetekalla kuuhun.....	171
46. Kaksi alusta kuuta kiertävällä radalla.....	174
47. Heinäladosta saareen.....	176
48. Vento murhenäytelmä.....	180
49. Soudamme saaresta	182
50. Jäähyväiset kodille	184
VI OSA SYKSY 1969.....	187
51. Häät	189
52. Väärin vihitty.....	195

53. Puolimatkassa Herrakunnan ja Haimoon	197
kylien välillä.....	197
54. Töyrytie 6 B.....	201
55. Suursiivous.....	204
56. Poikanorssissa	207
57. Näytetunti	210
58. Sirkan päivät.....	214
59. Kuukivinäyttely Helsingissä	217
61 Talolliset	219
61. Kasvatusoppia	221
62. Nokkakolari.....	224
VII OSA ME JA MUUT	229
63 Kuntaliitos	231
64. Ampumanradantiellä	234
65. Toipilaiden tarina.....	237
66. Eduskuntavaalit 1970	239
67. Kevättä ilmassa	241
68. Fysiikan näytetunti	244
69. Hakemus.....	247
70. Purjetie 1b	250
71. Annin ja Jaakon häät	252
72. Vuosaari.....	254
73 Kesä 1970.....	256
74. Alli ja Heikki	258
75. Elokuu 1970	263
VIII Osa YHDEKSÄN KUUKAUTTA.....	265
76. Maunulan yhteiskoulu	267
77. Opettajien lentopallokerho	270
78. Auroran sairaalassa.....	273
79. Kotona ja koulussa	276
80. Itsenäisyyspäivänä 1970.....	278
81. Joulukuu 1970	281
82. Paluu menneisyyteen.....	285

83. Kotivakuutus	288
84. Vappu 1971.....	291
85. Odottava alokas.....	294
86. Juhannusaaton lapsi.....	298
IX OSA RIITAN ÄÄNI	299
87. Varusmies aika.....	301
88. Satu.....	303
89. Veronassa 1999.....	305
90. Heikki	307
91. Syyskuun 11. päivänä 2001	309
92. Sateenkaari	314
93. Asunnot.....	317
94. Työ.....	322
95. Joulukierros	326
96. Riitan ääni	328
97. Lapsenlapset.....	331
EPIOLOGI ELÄMÄN JÄLKI.....	335
98. Eira Laineen kirje	337
99. Marita-serkun kirje 4.7.2010.....	337
100. Riitan siunaustilaisuus 14.8.2010.....	339
101. Riitan sisaren, Anni-Helena Rannan	340
kirjoitus Viherikkunalehteen 9/2010	340
102. Lastenlapsiemme sanoma	345
kuolinilmoituksessa.....	345

PROLOGI

1. Iäisyyden portilla

Kahtena edellisenä yönä Riitalla oli hengityskatkoja, mutta viime yön hän nukkui rauhallisesti.

Sairaalasänky on keskellä olohuonetta. Itse nukun vieressä sohvalla.

Ovikello soi. Päästän sisään kotiaavustajan. Pesemme Riitan tukan. Käänän potilasta kyljelleen hoitajan vetäessä toiselta puolelta lakanaa. Pyyhimme selän kostutetulla pyyhkeellä ja puemme hänelle selästä halkaistun kesäpuseron. Vaikka Riitta ei pysty vastaamaan, on hoitotoimenpiteiden aikana luonteva kysellä hänen vointiaan ja kertoa, mitä olemme kulloinkin tekemässä. Kerron sään tänäänkin olevan lähes yhtä helteistä kuin edellisinä päivinä. En muista aikaisempina kesinä olleenkaan näin kuumaa heinäkuuta. Hoitaja kertoo opiskelevansa lähihoitajaksi Oulussa, mutta saaneensa kesäksi kotiaavustajan paikan Maunulan kotipalveluyksiköstä. Käännämme potilaan kylkiasentoon. Hengitys on tasaista.

Avustajan lähdettyä kastelen kukat ja kerron Riitalle meidän viemään pyykit narulle kuivumaan. Kellarikerroksessa on hiukan viileämpää. Mietin tilannettamme. Juhannuksena saimme tiedon, ettei sairautta enää voinut hoitaa. Piti keskittyä vain oireiden hoitamiseen. Riitta sai syöpäsairaalasta lähetteen Terhokotiin. Mitä tekisimme? Näinkö tiemme eroaisivat?

Asiat järjestyivät ilman hoitokotia, kun Malmin kotisairaala lupasi hoitaa potilaan lääkitsemisen. He ovat käyneet potilaan luona niin monta kertaa vuorokaudessa kuin tarpeellista. Vastustin aluksi lääkkeiden laittamista lääkeannostelijaan sanomalla, että kyllä minä osaan, mutta vähitellen annoin periksi ja huomasin sen helpottavan, varsinkin kun annostuksia muutettiin lähes päivittäin. Riitan tehtäväksi jäi tablettien nieleminen. Hoitajien käynti piristää potilasta, mutta he kannustavat taitavasti myös omaishoitajaa. Olemme eläneet niin täyspainoista elämää kuin voimme. Kipujen lääkitsemisen ohella myös potilaan ahdistusta lääkitään.

Heinäkuu on ollut helteinen. Riitta pääsi puutarhaansa opettamaan minulle puutarhan saloja: tunnistamaan kasveja, kitkemään ja kastelemaan oikeaoppisesti valuttamalla vettä mieluummin kasvien juurille kuin lehdille. Reilu viikko siten hän kehotti katkomaan pionien kuivuneet kukinnot. Näin hänen epäillen tarkistavan työni tulosta, mutta hän kehui kuitenkin yritteliäisyyttäni. Olemme vierailleet sukulaisten ja tuttavien luona Vihdissä ja Nurmijärvellä.

Riitan äiti, sisar, veli ja serkku tulivat käymään. Anoppi oli todella järkyttynyt. Hän ei edes aloittanut tavallista virttä siitä, miten olimme tuhlanneet elämämme tekemällä pelkäämään työtä ja nyt eläkkeelle jäätyämme emme ehtisi nauttia elämästä. Hän itse oli sodan aikana kolmetoistavuotiaana ollut valmistamassa ruumisarkkuja Kylmäkosken tehtaalla ja myöhemmin jatkosodan lopulla taluttanut lehmiä Kannakselta Jyväskylään. Kesäkuussa 1944 häät peruuntuivat venäläisten tehdessä suurhyökkäyksen Kannakselle. Häihin varatut pikkuleivät piti syöttää evakkokaravaanin hevosille. Appiukko pääsi lomalle vasta loppukesästä. Samalla reissulla heidät vihittiin Urjalassa pienessä evakkomökin takakamarissa. Nyt äiti ei valittanut. Hän kantoi tyttärensä tuskaa.

Talutin Riitan kahvipöytään. Riitta pystyi vielä nielemään jotain. Vedin tuolia kauemmaksi pöydästä. Riitta sanoi hätäisesti jotain. Mitä Riitta sanoi, anoppi kysyi. Vastasin Riitan

vain varottaneen, etten naarmuttaisi keittiön korkkilattiaa tuolia vetäessäni. Riitta on aina huolehtinut siisteydestä.

Tätä viikkoa lukuun ottamatta lapsenlapset ovat käyneet päivittäin mummin luona. Nuorinkin istui mummin sylissä vielä puolitoista viikkoa sitten. Riitta muisteli monta kertaa omaa isoäitiään, jonka opetukset ja rakkauden hän ehti kokea. Säilyneessä valokuvassa Riitta laulaa viisivuotiaana mumminsa haudalla ”Ystävä sä lapsien” -virttä. Laulajalla on kanihattu päässä, kanikaulus sinisessä pompassa ja huopatosset jalassa.

Nostan pyykin koneesta vatiin. Kaappaan kellarin rappujen yläpäästä pyykkipoikapussin ja menen ripustamaan pyykkit kuivumaan. Heinäkuun viimeisen päivän lämpö hyväilee koko kehoa. Kuivatusteline on vielä talon varjossa. Ei ole liian lämmin eikä kylmä. Alkukesästä kukkineiden päivänliljojen varret törröttävät silmiäni edessä. Koskahan ne pitää leikata? Puutarhuri Tahvanainen leikkasi orapihlaja-aidan kesäkuussa. Siihen ei tarvitse koskea muutama viikkoon. Kieloja ei käsitellä mitenkään, ja vuorenkilpien lehdet siivotaan lehtikompostiin syksyllä. Sireenipensasta on leikattava kovalla kädellä, sillä se varjostaa orapihlajaa ja uhkaa myös alppiruusua ja katajaa.

Koira on ajanut oravanpoikasen puuhun. Mennessäni sisään koira livahtaa ulkoportaissa ohitseni, mutta ei mene sisään vaan jää loikoilemaan kuistille aurinkoläikkään.

Riitta ei hengitä. Pulssikaan ei syki. Kaikki on rauhallista.

Soitan lapsille. Saman kadun varressa asuva tyttäreemme sanoo tulleensa juuri suihkusta, mutta olevansa meillä muutama minuutin päästä. Poikamme saa myös suruviestin. Soitan kotisairaanhoidon. He lupaavat tulla kymmenessä minuutissa.

Tytär tulee. Itkemme. Totean, että jos asiat olisivat olleet toisinpäin, minä Riitan asemassa, niin Riitta olisi hankkinut minulle lisähoitoja ja virvoittanut henkiin. Tytär muistuttaa syövän kavaluudesta. Hän saa kyynelten lomassa sanottua

aavistaneensa tapahtuminen kulun nähtyään leikkauskertomuksen helmikuussa. Kertoi peittäneensä toivottomuutensa ja toivoneensa meidän olevan oikeassa, kun puolen vuoden aikana riemuitsimme pienistä toivon pilkahduksista. Hän sulkee äitinsä silmät.

Samassa tulee kaksi kotisairaanhoidtajaa. Toinen heistä soittaa Malmille ja pyytää päivystävää lääkäriä tulemaan toteamaan kuoleman. Tytär muistaa äidin varanneen vaaleanpunaisen aamutakin kuolinmekoksi. Sairaanhoidtajat pyyhkivät vainajan ja sitovat leuan liinalla. Sovitamme Riitalle selästä halkaistun aamutakin. Otamme pois vihkisormukset ja tytär ripustaa kultaisen ristin äitinsä kaulaan. Menen puutarhaan ja katkaisen runkoruusuista saksilla muutaman kukkalatvan. Asetan ruusukimpun kuolleen vaimoni rinnan päälle.

Virkalääkäri tulee. Hän kuuntelee, mitä sairaanhoidtajat kertovat. Lääkäri toteaa kuoleman. Kirjahyllyyn päin kääntyneenä lääkäri keskusteleo sairaanhoidtajien kanssa. En ole varma kirjoittaako hän siinä paikassa kuolintodistuksen vai sopiiko menettelystä sairaanhoidtajien kanssa. Lääkäri on hyvin kohtelias. Lopuksi hän poistuu kuistille juttelemaan tyttäreni kanssa.

Tytär tulee sisään kertoen tunnistaneensa lääkärin. Olivat olleet Töölön sairaalassa pari viikkoa sitten samaan aikaan päivystämässä. Kyseinen uussuomalainen on erikoistumassa röntgenlääkeriksi ja on parasta aikaa Töölön sairaalassa tehohoidon kurssilla. Viikonloppuisin hän tekee terveyskeskuslääkärin sijaisuuksia. Oli kysynyt ihmetellen tyttäreltäni, että jääkö isäsi tänne vainajan kanssa yksin. Missä ovat muut? Hänen synnyinmaassaan kun joku kuolee, niin heti ympärillä on ainakin sata surijaa. Vainaja ja omaiset eivät siellä jää yksin. Tytär oli vastannut kertomalla suomalaisista hautajais-tavoista.

Lääkärin lähdettyä tuli poika ja hänen katsoessaan kuol-lutta äitiään kerromme, mitä on tapahtunut. Otamme kuvia rakkaasta poisnukkuneestamme. Sairaanhoidtajat soittavat

vainajankuljetusauton. Malmin kotisairaalan kirjoilla olevat kuolleet viedään Koskelan kylmäkappeliin.

Kotisairaanhoidajat hyvästelevät. Kiitän sairaanhoitajia erinomaisesta työstä ja saadusta avusta. Lähetän terveisiä ja kiitoksia koko Malmin kotisairaalan henkilökunnalle.

Tunnin päästä tuli Monosen auto. Kaikki tapahtui hyvin hienovaraisesti, vaikkakin silloin, kun he nostivat vainajan paa-reille, elämän lyhyys, kaiken turhuus ja katoavaisuudentunne häivähtivät sydämalassani. Aivan kuin itse olisin syöksynyt tyhjiyteen. Samalla koin myös lohdutuksen. Ymmärsin, miten ylevä on toivotus: ”Jälleennäkemisen toivossa”.

